

การขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่การเป็นมรดกโลก
Mobilization towards Making Wat Phra Mahathat Worramahawihan,
Nakhon Si Thammarat to be World Heritage

ปราณี จุลภักดี^{*1}, สมบูรณ์ สุขสำราญ² และเอนก เหล่าธรรมทัศน์²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช,

²สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

Pranee Junlapak^{*1}, Somboon Suksamran² and Anek Laothamatas²

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,

² Institute of Public Administration College of Public Affairs Rangsit University

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก วิเคราะห์ปัญหา ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และเสนอแนวทางการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภายใต้กระบวนการที่สนักสังคมศาสตร์เชิงตีความ และกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ หน่วยในการวิเคราะห์ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินการ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 22 คน

ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นการทำงานร่วมกันของชาวนครศรีธรรมราชในลักษณะสานพลังประชารัฐ โดยภาครัฐมีหน้าที่หลักในการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก ส่วนผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน และประชาชนซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับแหล่งมรดกตระหนักในคุณค่า เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแหน จึงนำตนเองเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ ตามความสนใจ การดำเนินการมีปัญหาต่าง ๆ แต่เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหากลับพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากรู้สึกเป็นเจ้าของ ส่วนปัจจัยสู่ความสำเร็จอยู่ที่คณะทำงาน โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนด้วยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

คำสำคัญ: การขับเคลื่อน มรดกทางวัฒนธรรม มรดกโลก

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the mobilization towards making Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat to be the world heritage. 2) to study problems and analyze problems about the mobilization towards making Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat to be the world heritage. 3) to study the success factors of the mobilization towards making Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat to be the world heritage. 4) to propose the mobilization towards making Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat to be the world heritage. This research is a qualitative research which is studied under the paradigm of social sciences and the paradigm of public administration. The Unit of analysis is stakeholders from the public sector, private sector and civil society of 22 people.

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

Email : pranee9459@gmail.com

The research shows that the operation for the mobilization towards making Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat to be the world cultural heritage was a collaboration of local people under the concept of “Public-Private Partnership”. The public sector had a primary duty to operate in accordance with the criteria of UNESCO. Entrepreneurs, stakeholders, communities and local people who had a way of life connecting to the cultural heritage, were aware of the value of the cultural heritage and engaged in their community put themselves with personal interests in a position to participate in different kinds of preservation and development. To be included on the World Heritage List, there were many problems. For problem analysis, the research finds that main problems were caused by the community engagement. On the other hand, a key success factor was “teamwork” cooperated by the public sector, private sector and civil society to support and participate in the operation by using participation management and deliberative democracy.

Keyword: Mobilization Towards Cultural Heritage World Heritage

บทนำ

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่กลางใจเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดวรมหาวิหาร ในอดีตเป็นศาสนสถานสำคัญที่ใช้สำหรับประกอบพระราชพิธีและพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น การแต่งตั้งเจ้าเมือง การถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พิธีโล้ชิงช้า เป็นต้น โดยมีองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นประธานหลักที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการสืบทอดคติความเชื่อทางพุทธศาสนา พัฒนาการของสถาปัตยกรรม การก่อสร้าง และแผนผัง ที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างศิลปะของคาบสมุทรมุขไทยตอนบนกับศิลปะลังกา เห็นได้จากรูปแบบการก่อสร้างองค์พระเจดีย์และพระระเบียง ที่มีการดัดแปลงให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น (Damsi, W, 2014) เป็นปูชนียสถานที่เก่าแก่ ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมุขภาคใต้ ซึ่งเป็นการยอมรับของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับการถ่ายทอดพระพุทธรูปจากประเทศศรีลังกา ในพุทธศตวรรษที่ 18 จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บนคาบสมุทรมุขภาคใต้จึงถือว่าเป็นบริเวณแรก ๆ ที่รับเอาพุทธวัฒนธรรมเถรวาทเข้ามาในภูมิภาคนี้ นั้นแสดงให้เห็นว่าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นแบบอย่างดั้งเดิมและเป็นที่มาของการนับถือพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ในด้านสถาปัตยกรรม พิธีกรรม และคำสอนทางศาสนา (Sukrakarn, C. 2014) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจึงมิใช่เป็นเพียงปูชนียสถานที่เก่าแก่เท่านั้น หากแต่ยังเป็นรากฐานที่แสดงถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ความกลมไส และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย กรมศิลปากรจึงได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นโบราณสถาน เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2479

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของชาติและพุทธศาสนิกชน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ต่อเนื่องอย่างยาวนานเช่นเดียวกับเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร เมืองประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก แต่แหล่งทั้ง 3 เป็นแค่เพียงซากโบราณสถานโบราณวัตถุที่ได้สิ้นสุดความเจริญรุ่งเรืองไปแล้ว ไม่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่มีชีวิตและจิตวิญญาณของคนในท้องถิ่นหลงเหลืออยู่ ซึ่งแตกต่างจากวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารที่มีพระบรมธาตุเจดีย์บรรจุพระทันตธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศูนย์กลางพุทธศรัทธา พุทธบูชา พุทธศิลป์ และพุทธวัฒนธรรม (Sukrakarn, C. 2014) ความสัมพันธ์เหล่านี้ยังคงปรากฏชัดเจนและต่อเนื่อง กลายเป็นวิถีชีวิต เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นเครื่องแสดงออกถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา รากเหง้าของการสร้างบ้านแปงเมือง แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีมาตั้งแต่อดีต

ทั้งยังพบว่าพุทธศาสนิกชนทั่วไปและกษัตริย์ได้เอาใจใส่ต่อการบูรณะ ปฏิสังขรณ์องค์พระบรมธาตุเจดีย์มาตลอดทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สมัยอาณาจักรตามพรลิงค์ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และจนกระทั่งปัจจุบัน จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงคุณค่าโดดเด่นสมเป็นมรดกของชาติต่อไป

ด้วยความสำคัญดังกล่าว วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจึงได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (Tentative List) ตามมติในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก สมัยสามัญ ครั้งที่ 37 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2556 และนำเสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากล จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2 ข้อ 4 และข้อ 6 (Sukrakarn, C. 2014) และแม้การดำเนินการเพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเป็นหน้าที่ของภาครัฐ แต่ชาวนครศรีธรรมราชก็ร่วมกันผลักดันให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยเห็นว่าการเป็นมรดกของประชาชน ของชุมชน และของมวลมนุษยชาติ ย่อมสำคัญยิ่งกว่าการเป็นมรดกเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนัก ห่วงแหน ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของที่ต้องเข้ามา ร่วมกันปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ ตลอดจนสืบต่อมรดกที่ทรงคุณค่าให้ยังคงมีชีวิตดังเช่นในอดีตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก
2. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาในการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก
4. เพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชสู่การเป็นมรดกโลก” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยหน่วยวิเคราะห์ครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลก ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 22 คน ประกอบด้วย ภาครัฐ คือ ประธานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชและประธานคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช และหัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช ภาคเอกชน คือ ประธานหอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคประชาชน คือ คุณชินวรรณ บุญเกียรติ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อนุรักษ์และเขตพื้นที่กันชน จำนวน 17 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหน้าพระธาตุ ชุมชนหัวท่า ชุมชนท้าวโคตร ชุมชนประตู่ชัยชัยสิทธิ์ ชุมชนหัวถนนก้าวน้ำชุมชนศาลามีชัย ชุมชนเพชรจริก ชุมชนปิยะสุข ชุมชนกรแก้ว ชุมชนศรีธรรมโศก ชุมชนหลังวัดพระธาตุ ชุมชนหอไตร ชุมชนสวนปาน ชุมชนตลาดท่าม้า ชุมชนมุ่มป้อม ชุมชนลูกแม่อ่างทอง และชุมชนป่าขอม โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลกพบว่า การดำเนินการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อให้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกนั้น เป็นการดำเนินการร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในลักษณะของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

(Participation Governance) แต่การดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ย่อมมีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะอธิบายการดำเนินการของแต่ละภาคส่วน ดังนี้

1. การดำเนินการของภาครัฐ

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก กำหนดให้การจะยื่นขอขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลกต้องกระทำในนามของรัฐเท่านั้น โดยในเบื้องต้นรัฐภาคีต้องทำการสำรวจเตรียมนำเสนอแหล่งมรดกที่มีศักยภาพในประเทศของตน เพื่อให้ได้รับการบรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นเสียก่อน เนื่องจากแหล่งมรดกที่จะได้รับการพิจารณาให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้นั้น ต้องเป็นแหล่งมรดกที่บรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นนี้เท่านั้น ดังนั้นภาครัฐนำโดยคณะกรรมการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดตั้งคณะกรรมการหลายคณะเพื่อดูแลและศึกษาการเตรียมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารให้พร้อมในการนำเสนอ และได้มีการสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนจนได้ข้อสรุปในการเสนอในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์ข้อ 2 ข้อ 4 และข้อ 6 เมื่อได้บรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นแล้ว จังหวัดนครศรีธรรมราชได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นผู้รับผิดชอบทางด้านวิชาการ มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำเอกสารเพื่อเสนอเป็นมรดกโลก

คณะกรรมการได้มีการจัดการวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อขับเคลื่อนสู่มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยมีแผนงานที่เกี่ยวข้องในภาพรวม ดังนี้

1. แผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช (พ.ศ. 2557-2560)
2. แผนพัฒนาสามปี จังหวัดนครศรีธรรมราช (พ.ศ. 2559-2561)
3. แผนพัฒนาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พ.ศ. 2557-2558
4. แผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมแบบองค์รวมของแหล่งมรดกวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

เพื่อให้การบริหารจัดการวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล กำหนดเป็น 2 เขตพื้นที่ คือ 1) เขตพื้นที่คุ้มครอง (Core Zone) และ 2) เขตพื้นที่กันชน (Buffer Zone)

5. แผนการจัดการอนุรักษ์และคุ้มครองแหล่งมรดกวัฒนธรรมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

คณะกรรมการได้มีการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และคุ้มครองแหล่งมรดกวัฒนธรรมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารผ่านกระบวนการ AIC ในลักษณะการวางแผนแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ จนนำไปสู่แผนงาน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม 2) แผนงานด้านสังคม 3) แผนงานด้านเศรษฐกิจและท่องเที่ยว 4) แผนงานด้านการปกครอง และ 5) แผนงานด้านสืบสานประเพณี โดยแผนงานดังกล่าวมีโครงการจำนวน 58 โครงการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ และดำรงคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากลของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารทั้งสิ้น

2. การดำเนินการของภาคเอกชน

ภาคเอกชนเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลกผ่านการบริจาคเป็นหลัก โดยจะเห็นได้จากกรณีที่คุณจิมมี ขวาลา ผู้ประกอบการห้างผ้าจิมมี บริจาคเงิน จำนวน 28 ล้านบาท เพื่อนำมาซื้อทองคำบุรณะปถิวอดทองคำองค์พระบรมธาตุเจดีย์

นอกจากนี้ภาคเอกชนนำโดยหอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ยังเข้ามามีบทบาทร่วมเป็นคณะกรรมการการขับเคลื่อนของจังหวัดในทุก ๆ การขับเคลื่อนที่ทางจังหวัดจะผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลก เป็นการร่วมมือกับทางจังหวัดอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 6 ปี และมีความเชื่อมั่นในคณะกรรมการเป็นอย่างมาก โดยมีเป้าหมายอยากให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นมรดกโลกซึ่งจะเป็นประโยชน์กับทุกคน เป็นสมบัติที่มีคุณค่าของทุกคน หอการค้าจังหวัดมองว่าการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่

มรดกโลกจะเป็นประโยชน์ต่อจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ประจักษ์ในเวทีระดับนานาชาติผ่านองค์การยูเนสโกที่จะประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างชาติได้รับรู้ ส่วนสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้การดำเนินการแต่ละขั้นตอนของคณะทำงาน

3. การดำเนินการของภาคประชาชน

เมื่อมีการเตรียมการที่จะยกสถานภาพวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารให้เป็นมรดกโลก จึงเป็นความตั้งใจและความภูมิใจของชาวนครศรีธรรมราช ภาคประชาชนจึงสนับสนุนและเข้ามาร่วมขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารให้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก พิจารณาออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ

ช่วงแรก เป็นช่วงเวลาก่อนจะได้บรรจุในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นช่วงของการริเริ่มให้มีการนำเสนอชื่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นมรดกโลก ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในช่วงนี้ค่อนข้างจำกัดและมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักวิชาการและผู้ทีสนใจประวัติศาสตร์เท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ.2555-พ.ศ.2556 ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น โดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจนได้ข้อสรุปให้นำเสนอตามหลักเกณฑ์พิจารณาข้อ 2 ข้อ 4 และข้อ 6 โดยมีประชาชนในเขตพื้นที่กันชนเข้าร่วมประมาณร้อยละ 10 และประชาชนที่สนใจทั่วไป

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้บรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นแล้ว คณะทำงานได้เปิดเวทีประชาคมในปี พ.ศ. 2559 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่บริเวณรอบวัด จำนวน 19 ชุมชน ตั้งแต่สะพานนครน้อยถึงสะพานคูพาย และตั้งแต่ถนนศรีธรรมโศกถึงถนนศรีธรรมราชและประชาชนทั่วไป มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 90 คน ร่วมกันจัดทำแผนโดยใช้กระบวนการ AIC ในการรวบรวมข้อมูล 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นสภาพปัญหาของวัด ประเด็นภาพอนาคตที่คาดหวัง และประเด็นที่ต้องการให้ดำเนินการนำไปสู่การกำหนดกรอบของแผนงาน 5 ด้าน ดังที่กล่าวไว้แล้ว ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญในการจัดทำเอกสารฉบับสมบูรณ์เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการมรดกโลกต่อไป การดำเนินการในช่วงนี้มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นอย่างมาก ชาวนครศรีธรรมราชจึงได้นำตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก ประชาชนร่วมยินดีและสนับสนุนให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก มีการพูดถึงกันอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นประเด็นสาธารณะ มีการแสดงพื้นบ้านของประชาชนซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์พระบรมธาตุเจดีย์สู่มรดกโลก

ประการที่สอง กิจกรรมสำคัญที่ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นจำนวนมากก็คือประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ซึ่งประชาชนก็จะเข้าร่วมจำนวนหลายหมื่นคนเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ก็ยังมีประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีให้ทานไฟ ประเพณีชักพระ ตลอดจนวันสำคัญทางศาสนา

ประการที่สาม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมติดตามการขุดค้น การซ่อมแซม รับรู้การดำเนินงาน และรับรู้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินงาน เนื่องจากงานด้านสถาปัตยกรรมต้องให้ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มิฉะนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่มรดกได้

ประการที่สี่ ภาคประชาชนได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงานและสนับสนุนการดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนประชาชนทั่วไป

ผลการวิจัย ปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหาในการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลก แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาการดำเนินการตามมาตรการขององค์การยูเนสโก ปัญหาความไม่เข้าใจของประชาชนสำหรับการดำเนินการเพื่อผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลก และปัญหาอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินการตามมาตรการขององค์การยูเนสโก

การนำเสนอแผนการบริหารจัดการวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ต้องแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งมรดกให้มีความยั่งยืนทั้งเขตพื้นที่คุ้มครองและเขตพื้นที่กันชน จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งมรดกวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีปัญหาทั้งสองเขตพื้นที่ คือ เขตพื้นที่คุ้มครองและเขตพื้นที่กันชน ดังนี้

1.1 ปัญหาในเขตพื้นที่คุ้มครอง เป็นปัญหาในการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์ให้แหล่งมรดกอยู่ในสภาพดั้งเดิมและสมบูรณ์ ได้แก่

1) ปัญหาการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานต่าง ๆ ภายในบริเวณวัด โดยต้องควบคุมดูแลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

2) ปัญหาที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระบรมธาตุเจดีย์ ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วมขังและปัญหาพื้นดินทรุด ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระบรมธาตุเจดีย์เอียง ปัญหาการจัดการฝังไฟต่าง ๆ ไม่ให้เกิดไฟรั่วหรือเพลิงไหม้ ปัญหาสัตว์ที่อาศัยอยู่ในวัด ปัญหามลพิษและมลทัศน์ ตลอดจนภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้

3) ปัญหาการจัดระเบียบภายในเขตพื้นที่คุ้มครองและเขตพื้นที่กันชน เช่น การขายดอกไม้ การขายของที่ระลึก ซึ่งมีทั้งการตั้งร้านค้าขายภายในวัดและการตั้งร้านค้าบนพุทธบาทบริเวณหน้าวัด ปัญหาการจราจร และที่จอดรถ

1.2 ปัญหาในเขตพื้นที่กันชน เป็นปัญหาในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้บริเวณพื้นที่รอบแหล่งมรดกเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่องค์การยูเนสโกกำหนด ดังนี้

1) ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่กันชน เช่น ร้านค้า แผงลอย ตลาดหน้าพระธาตุ และตลาดริมแม่น้ำหน้าเมือง

2) ปัญหาขยะ ความสะอาดบริเวณรอบวัด ทั้งอาคารพาณิชย์ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนคูคลอง

3) การบังคับใช้กฎหมายในเขตพื้นที่กันชน เช่น ป้ายโฆษณา สีและความสูงของอาคาร

2. ปัญหาความไม่เข้าใจของประชาชนสำหรับการดำเนินการเพื่อผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลก แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ

ช่วงแรก เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นช่วงเวลาก่อนที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจะได้บรรจุในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น ประชาชนได้รับทราบข่าวว่าจะมีการเสนอชื่อวัดให้เป็นมรดกโลก ส่งผลให้มีทั้งประชาชนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ประชาชนที่ไม่เห็นด้วยมีประมาณร้อยละ 5-10 โดยให้เหตุผลว่าหากวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้เป็นมรดกโลก วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจะเป็นขององค์การยูเนสโก ซึ่งหมายถึงการเสียดินแดนให้กับต่างประเทศ ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความเข้าใจคลาดเคลื่อน เนื่องจากในช่วงแรกคณะทำงานไม่ได้ให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเพียงพอ ประชาชนที่เข้ามารับรู้กระบวนการทำงานในช่วงนี้ยังมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปยังขาดความรู้เกี่ยวกับสถานภาพการเป็นมรดกโลกที่ยังมีพลวัต

ช่วงที่สอง ในปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้บรรจุในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นแล้ว ปัญหาในช่วงนี้ส่วนใหญ่เกิดจากความรู้สึกเป็นเจ้าของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เนื่องจากการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์มาตั้งแต่เกิด จึงทำให้ต้องติดตามการทำงานของคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดปัญหาตามมาโดยเฉพาะในช่วงการตั้งนั่งร้านเพื่อซ่อมแซมปลียอดทองคำองค์พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นช่วงที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และตั้งข้อสังเกตว่าการตั้งนั่งร้านจะทำให้มีคนขโมยทองบนยอดปลีไป และมีการสร้างข่าวลือ ข่าวดังเกี่ยวกับกรณีขโมยทองด้วยวิธีการต่าง ๆ

3. ปัญหาอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ

3.1 บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก และขาดการบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ความไม่พร้อมของประชาชนและแหล่งมรดก จึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมทั้งแหล่งมรดกและประชาชนไปพร้อมกัน

3.3 การดำเนินการและการประชาสัมพันธ์ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน จนนำไปสู่ปัญหาความโปร่งใสในการดำเนินการและมีการร้องเรียนเกิดขึ้น

3.4 การขาดค้นทางโบราณคดี เพื่อสืบค้นข้อมูล ประวัติความเป็นมาเพิ่มเติมจากหลักฐานโบราณคดี รวมทั้งการกำหนดอายุโบราณสถานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

3.5 การรวบรวมองค์ความรู้ที่อยู่อย่างกระจัดกระจาย ต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมจากหลากหลายแหล่งและต้องนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งข้อมูลทางวิทยาศาสตร์กับแหล่งข้อมูลจากเอกสาร

3.6 ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้เกิดความล่าช้า จากกำหนดการเดิมที่ตัวแทนจากองค์การยูเนสโกจะเข้ามาตรวจความพร้อมในช่วงระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคมนี้ อาจต้องเลื่อนออกไป เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเจอภัยพิบัติพายุโซนร้อนปาบึก

3.7 ปัญหาความโปร่งใสในการดำเนินการ นำไปสู่การร้องเรียนจากองค์กรพิทักษ์พระพุทธศาสนา นครศรีธรรมราช เพื่อขอให้ตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินงาน

3.8 ปัญหางบประมาณ

ผลการวิจัย ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก พบว่า คณะทำงานถือว่าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในระดับแผนงานที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก และมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้การสนับสนุน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ สื่อมวลชน ศิลปินพื้นบ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักวิชาการด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และนักวิชาการจากต่างประเทศ นับว่าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้การดำเนินการตามแผนงานและโครงการต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ

ผลการวิจัย แนวทางการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก พบว่า การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในฐานะพลเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participation Governance) ตามความสนใจอย่างสร้างสรรค์ในบริบทของเมืองมรดกโลก

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่มรดกโลก เป็นการทำงานร่วมกันของชาวนครศรีธรรมราชในลักษณะสานพลังประชารัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเอง การมีส่วนร่วมจึงช่วยให้การดำเนินการง่ายขึ้นและสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก สอดคล้องกับ Sang Ok Choi and Heon-Hyung Lee (2010), Chris Ansell and Alison Gash (2007) and Gerry Stoker (1998, อ้างถึงใน Whongmahaporn, P., 2017 : 87) เห็นว่า Collaborative Governance เป็นการบริหารโดยภาครัฐร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องจากภาคส่วนอื่น ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วนโดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การเป็นมรดกโลก และสอดคล้องกับ Bureekul,

T. (2008) เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นและความสนใจของสังคมในขณะนั้น ชาวนครศรีธรรมราชเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน แต่อาจจะมิพบาทและสถานภาพที่แตกต่างกันทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทว่าประชาชนส่วนใหญ่ล้วนเป็นชาวนครศรีธรรมราชหรือพุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ทั้งสิ้น การเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ตามความสนใจและเป็นการสร้างคุณค่าความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ปัญหาในการขับเคลื่อนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลกทั้ง 3 ประการ เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความรู้สึกเป็นเจ้าของ เนื่องจากได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เกิดจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ส่งผลให้เกิดความรู้สึกหวงแหนสมบัติของตน จนกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการ สอดคล้องกับ Goldsmith and Eggers (2004, อ้างถึงใน Hagmad, N., 2017) ซึ่งเห็นว่าการบริหารงานในลักษณะเครือข่าย (Governing by Network) โดยหน่วยงานภาครัฐต้องร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน หน่วยงานจากภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน ในการแก้ปัญหาหรือในการดำเนินสาธารณกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน เนื่องจากภาครัฐแต่เพียงลำพังย่อมเป็นไปได้ยากและมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างคณะทำงานซึ่งเป็นตัวแทนจากภาครัฐกับผู้ประกอบการ ชุมชน และประชาชน ดังนั้นการมีตัวแทนจากหลายหน่วยงานหลายภาคส่วนจึงเป็นผลดีต่อการดำเนินงาน และสอดคล้องกับผลวิจัยของ Prawatmung, R. (2011) พบว่า สาเหตุสำคัญของการมีส่วนร่วมในระดับต่ำเกิดจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของการเป็นมรดกโลกและหากความรู้สึกร่วมความเป็นเจ้าของ และการหวงแหนมีน้อย ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่ำเช่นกัน แต่ในทางกลับกันหากประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน เป็นเจ้าของก็จะมีส่วนร่วมในระดับที่สูง

คณะทำงานถือว่าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักที่สำคัญในต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการมรดกโลก จังหวัดนครศรีธรรมราชจึงได้ตั้งคณะทำงานขึ้นมา ดำเนินการบนหลักการมีส่วนร่วมและเคารพความคิดเห็นของประชาชนเจ้าของแหล่งมรดก โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้การสนับสนุนและได้รับความร่วมมือด้วยดีตลอด 6 ปี สอดคล้องผลการวิจัยของ Buthprasit, S. (2017) ซึ่งเห็นว่าปัจจัยความสำเร็จของการจัดการเมืองหลวงพระบาง คือ เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจปัญหาในพื้นที่ และมีความพร้อมในการดูแลรักษามรดกทั้งในเชิงวิชาการและเชิงเทคนิค และสอดคล้องกับ Lownthammatat, A. & Rattanasat, W. (2014) เห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองเน้นการสร้างพลเมืองทุกภาคส่วนของสังคมทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีจิตสำนึกสาธารณะและนำตนเองมาเป็นพลังร่วมกันดูแลบ้านเมือง โดยมีเงื่อนไขว่าท้องถิ่น ชุมชน และประชาสังคม ต้องเกิดจากความรัก ความเป็นเจ้าของ

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางการขับเคลื่อนของประชาชนในการผลักดันวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสู่การเป็นมรดกโลก สอดคล้องกับ พลเมืองเข้ามาแสดงศักยภาพในการพัฒนาบ้านเมืองของตน เริ่มจากการปรับกระบวนทัศน์ในลักษณะภาครัฐทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ภาคเอกชนมีการลงทุนเพื่อสังคม และสนับสนุนพลเมืองจัดการตนเอง โดยเชื่อว่าแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือจะเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ กลายเป็นพลังสำคัญสามารถแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา สอดคล้องกับ Lownthammatat, A. & Rattanasat, W. (2014) เห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองมองว่าประชาชนเป็นมากกว่าผู้รับบริการ ประชาชนมีศักดิ์ศรีความเป็นพลเมืองที่ใส่ใจสาธารณะ ประโยชน์ เน้นการที่ชุมชนและท้องถิ่นร่วมกันจัดการตนเองผ่านการปรึกษาหารือและไตร่ตรอง เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สร้างจากประชาชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดสังคมประชาธิปไตยที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ควรสร้างความตระหนักรู้ว่าการเป็นมรดกของประชาชน ของชุมชน และของมวลมนุษยชาติ มีความสำคัญยิ่งกว่าการเป็นมรดกเพื่อประชาชน ดังนั้นการดำเนินการโดยประชาชนโดยมองว่าเป็นสาธารณกิจ ไม่ใช่รัฐกิจจะเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดมรดก เกิดความภาคภูมิใจ ห่วงแหน ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของที่ต้องเข้ามาร่วมกันปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ สืบทอดมรดกที่ทรงคุณค่าให้ยังคงมีชีวิตดังเช่นในอดีตต่อไป

References

- Laothamatas, A & Ratanaset, W. (2014). *Citizen Public Administration*. Bangkok: Dhurakij Pundit University Press. (In Thai)
- Sukakarn, C. (2014, July-December). Phra Mahathat Woramahawihan is Registered as a World Heritage. *Suratthani Rajabhat Journal*, 1(1). Suratthani Rajabhat University. (In Thai)
- Hakhad, N. (2017, July-December). Perceptual Book of Governance : Avery Shot Introduction (2012) by Mark Bevir. *Journal of Governance*, 6(2). King Prajadhipok's Institute. (In Thai)
- Wangmahaporn, P. (2017). *Thai Public Administration: Public Government Management*. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing. (In Thai)
- Sonprasit, P. (2017). Process of World Heritage City Management Luang Prabang Subdistrict Lao People's Democratic Republic. *Journal of Social Development*, 2(3). Mahachulalongkomrajavidyalaya University. (In Thai)
- Prawatmuang, R. (2011). *Potential of tourism management in the World Heritage City : The case of Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park and Sukhothai - Si Satchanalai - Kamphaeng Phet*. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University. (In Thai)
- Burikun, T. (2008, May-August). *Strengthening civil politics by participation at provincial level*. Journal of King Prajadhipok's Institute, 6(2). (In Thai)
- Dam-Si, W. (2014). *Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat, the heritage, brings to the world heritage the image from literature*. Nakhon Si Thammarat: Art and Culture Center Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. (In Thai)

ผู้เขียน

นางสาวปราณี จุลภักดิ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี่ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail : pranee9459@gmail.com

ศ.ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต
52/347 ถนน พหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอ เมืองปทุมธานี ปทุมธานี 12000
E-mail : neungruetai.b@rsu.ac.th

ศ. (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต
52/347 ถนน พหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอ เมืองปทุมธานี ปทุมธานี 12000
E-mail : neungruetai.b@rsu.ac.th